

НС

РЕНТГЕНІВСЬКА
ДІАГНОСТИКА І
ТОМОГРАФІЯ

ЕФЕКТИВНИЙ HI-TECH: обладнання, яке допомагає бути успішним

докладніше на с. 20

електронна система
вимірів ARCUS digma

апарат діагностики
карієсу DIAGNOdent

лазерна установка
KEY LASER III+ 1243

комп'ютерний томограф
Gendex GXCB-500

операційний мікроскоп
LEICA M320

www.inspe.com.ua

ДЛЯ ПРОФЕСІОНАЛІВ У СТОМАТОЛОГІЇ

УДК 616.314 - 002:578/579

Гаджула Н.Г.

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова,
каф. терапевтичної стоматології (зав. - проф. В.М. Кулигіна)

N.G. Gadzhula

Вивчення біодоступності лікарських препаратів на основі мінеральних компонентів для профілактики карієсу зубів

Bioavailability Research of Medicinal Drugs on the Basis of Mineral Components for Dental Caries Prevention

Резюме У дослідженнях *in vivo* вивчено біодоступність кальцієвмісних лікарських препаратів молодих здорових жінок віком 20-22 років. Встановлено високу біологічну доступність Біокальцевіту при одноразовому прийманні препарату за показниками максимальної концентрації активних інгредієнтів у крові (кальцію – $2,72 \pm 0,03$ ммоль/л, фосфатів – $1,60 \pm 0,02$ ммоль/л, магнію – $1,03 \pm 0,03$ ммоль/л), часу її досягнення (на 4-й годині випробування) і тривалості циркуляції (кальцій, магній – 10 годин, фосфати – 9 годин).

Summary In the research *in vivo* bioavailability of cariesprotective medicinal drugs in young healthy women aged 20-22 was investigated. The high biological availability of Biocalcevite was revealed after one-time intake of the drug according to the maximum concentration of the active ingredients in blood index (calcium – $2,72 \pm 0,03$ mmol/l, phosphates – $1,60 \pm 0,02$ mmol/l, magnesium – $1,03 \pm 0,03$ mmol/l), the time of attaining it (during the fourth hour of the experiment) and the circulation continuability (calcium and magnesium – 10 hours, phosphates – 9 hours).

Ключові слова біодоступність, мінеральний обмін, сироватка крові, карієспрофілактичні препарати

Key words bioavailability, mineral metabolism, blood, caries preventive medicines

Вступ

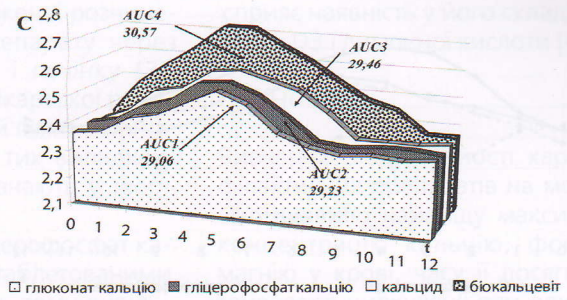
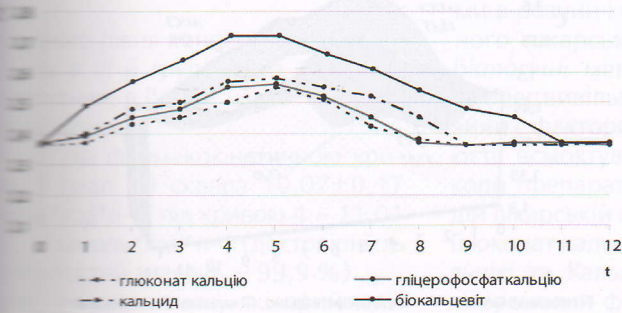
Загальновідомо, що корекцію мінерального обміну в твердих тканинах зубів проводять за допомогою препаратів, які містять макро- і мікроелементи. В останні роки поряд з відомими препаратами (глюконат кальцію, гліцерофосфат кальцію та ін.) для профілактики карієсу зубів застосовують біологічно активні добавки на основі яєчної шкарлупи: Біокальцевіт (Україна), Сунамол-Лд3 (Україна), Кальцид (Росія) та ін. Проте в літературі відсутні відомості щодо вивчення порівняльної оцінки кальцієвмісних препаратів і визначення найефективніших профілактичних засобів. Тому метою дослідження є вивчення біодоступності карієспрофілактичних препаратів та визначення найбільш вискоелективного лікарського засобу, який здатний активно всмоктуватись і зберігати високу концентрацію протягом тривалого терміну часу.

Матеріали та методи дослідження

Біодоступність лікарських препаратів вивчали у 48 здорових жінок віком від 20 до 22 років. Придатність жінок для дослідження була підтверджена за допомогою стандартних лабораторних тестів, вивчення анамнезу і фізичного обстеження. Маса їх тіла була в межах вікової норми. Для проведення дослідження були забезпечені стандартні умови [1, 2]: харчовий і водний режим (стандартна дієта); повне виключення приймання лікарських засобів до і під час проведення дослідження; рухливий режим дня; виключення вживання алкоголю, нікотину, кофеїну, наркотичних засобів, концентрованих соків.

Жінок розподілили на 4 групи по 12 осіб у кожній. Жінки 1-ї групи отримали натщесерце, за 2 год. до їди, 0,5 г глюконату кальцію (потім згідно з рекомендаціями через 4 год. двічі по 0,5 г); 2-ї групи – 0,5 г гліцерофос-

фату кальцію (аналогічно через 4 год. двічі по 0,5 г); 3-ї групи – 0,4 г гліцерофосфату через 4 год. двічі по 0,4 г препарату Кальцид, 4-ї групи – 0,4 г препарату Біокальцевіт, запиваючи склянкою (100 мл) кип'яченої води. Концентрацію кальцію, неорганічних фосфатів і магнію визначали в сироватці капілярної крові за вмістом цих елементів за вихідним рівнем і через кожну годину дослідження протягом 12 годин, з урахуванням часу циркуляції цих препаратів в організмі. Рівень кальцію, фосфатів і магнію в сироватці крові визначали фотометричним способом за допомогою біохімічного аналізатора Specific Biochem фірми «KONE» (Фінляндія). Оцінку біодоступності карієспрофілактичних лікарських засобів проводили за показниками максимальної концентрації кальцію, неорганічних фосфатів і магнію в крові досліджуваної групи часу досягнення максимальної концентрації цих речовин у крові та площі під фармакокінетичною кривою [3].

Мал. 1. Зміна концентрації кальцію в крові після прийняття per os дозової карієспрофілактичних препаратів

Примітка. C — концентрація препарату, ммоль/л; t — період відбору проби, год.

Мал. 2. Біологічна активність кальцію у крові після прийняття per os дозової карієспрофілактичних препаратів

Примітка. C — концентрація препарату, ммоль/л; t — період відбору проби, год.; AUC — площа під кривою, ммоль*год*л⁻¹.

Під кривими визначали методично на елементарні сегменти (площі), підрахунок площі кожного сегменту і подальшим їх сумуванням за формулою:

$$AUC(S_n) = T/2 (C_0 + C_n + 2 \sum_{i=1}^{n-1} C_i)$$

де AUC(S_n) — площа під фармакокінетичною кривою; T — період відбору проби, год.; C₀ — початкова концентрація препарату в крові, ммоль/л; C_n — наступні концентрації препарату, ммоль/л; C_i — величина концентрації препарату в крові в момент відбору проби, ммоль/л.

Результати обстеження жінок перед клінічним випробуванням, хід роботи та результати оформляли у вигляді одного протоколу. Оцінку ступеня достовірності результатів дослідження проводили за критерієм Ст'юдента шляхом статистичного обчислення за використанням пакета статистичних програм Statistica V6, EXCEL.

Результати дослідження та обговорення

Результати дослідження відносно біологічної доступності лікарських засобів, які вивчали за показниками концентрації загального кальцію, неорганічних фосфатів і магнію у біологічних пробах (сироватці крові) у визначені моменти часу після прийняття разової та повторної дози, наведено на мал. 1-6.

Результати дослідження встановлено, що в сироватці крові здорових жінок I, II, III груп через 1 годину обстеження рівень загального кальцію в крові достовірно не змінився, порівняно з початковим рівнем до прийняття кальцієвих препаратів (p > 0,05). На відміну від них у жінок IV групи концентрація кальцію вже на 1-й годині обстеження достовірно зросла і становила 2,49 ± 0,02 ммоль/л (проти

2,37 ± 0,03 ммоль/л у I групі, 2,39 ± 0,02 ммоль/л — у II групі і 2,40 ± 0,02 ммоль/л — у III групі, p < 0,01). Починаючи з другої години випробування, в усіх обстежених молодих жінок виявлено достовірне (ступінь достовірності від 95 до 99,9 %) збільшення вмісту кальцію у сироватці крові відносно його початкового рівня. Відзначений характер змін цього показника мінерального обміну виявлено у жінок, які приймали глюконат і гліцерофосфат кальцію включно до 7-ої години дослідження. Кальцид — до 8-ої години, Біокальцевіт — до 10-ої години і відповідно, різниця значень загального кальцію між показниками IV і I, II, III груп до 10-ї години була достовірною (вірогідність різниці 95—99,9 %). Разом з тим, протягом майже всього періоду клінічного випробування між показниками I, II, III груп жінок достовірних відмінностей не виявлено (p > 0,05). Максимальних значень концентрація загального кальцію досягла у I-й групі — 2,55 ± 0,02 ммоль/л, у II-й групі — 2,56 ± 0,03 ммоль/л, у III-й групі — 2,58 ± 0,03 ммоль/л, у IV-й групі — 2,72 ± 0,03 ммоль/л (мал. 1).

Час досягнення максимальної концентрації загального кальцію у I-й, II-й, III-й групах обстежених жінок виявлено на 5-й годині дослідження, у IV-й групі — на 4 годині. Таку відмінність у часі можна пояснити високою швидкістю всмоктування Біокальцевіту та швидким досягненням найвищої концентрації.

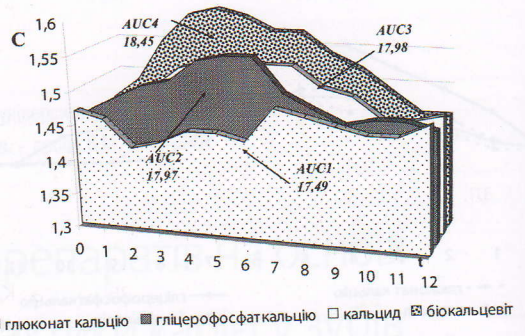
У результаті дослідження встановлено, що максимальна концентрація кальцію в I-й, II-й, III-й групах молодих жінок значно нижча відносно IV-ї групи обстежених, що свідчить про знижену швидкість вивільнення лікарської речовини (в цьому випадку кальцію) із лікарської форми (таблетки) і неповне всмоктування його в організмі.

Концентрація кальцію в I-й (2,36 ± 0,03 ммоль/л) та III-й (2,36 ± 0,03 ммоль/л) групах обстежених жінок набула вихідного рівня через 9 годин клінічного випробування, в II-й групі (2,37 ± 0,03 ммоль/л) — через 8 годин, у IV-й групі (2,37 ± 0,02 ммоль/л) — через 11 годин дослідження. З отриманих результатів видно, що найдовшу циркуляцію кальцію встановлено у IV-й групі жінок.

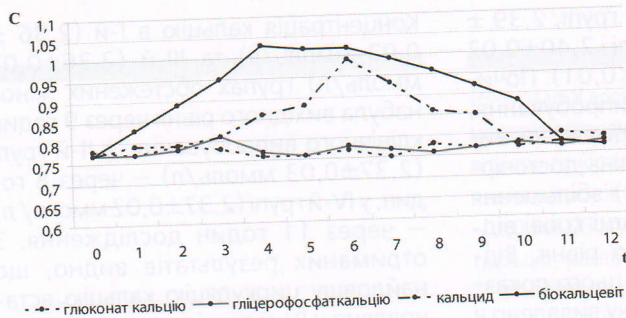
При визначенні площі під фармакокінетичними кривими встановлено (мал. 2), що ці криві мають різну форму, різні піки і неоднаковий час досягнення максимальних концентрацій. Площі під кривими 1, 2, 3 були близькими за величиною та достовірної різниці значень між ними не встановлено (p > 0,05): AUC1 — 29,06 ± 0,15 ммоль*год*л⁻¹, AUC2 — 29,23 ± 0,17 ммоль*год*л⁻¹, AUC3 — 29,46 ± 0,16 ммоль*год*л⁻¹. Площа під кривою 4 була достовірно більшою, ніж під кривими 1, 2, 3 і становила AUC4 — 30,57 ± 0,18 ммоль*год*л⁻¹ (p < 0,001). Достовірне збільшення площі під кривою 4 свідчило про збільшення часу дії препарату Біокальцевіт, що може сприяти підвищенню його терапевтичного ефекту. При вивченні показників фосфорного обміну протягом дослідження у жінок I групи достовірних відмінностей не виявлено, порівняно з вихідним рівнем фосфатів у сироватці крові (p > 0,05). При цьому незначні зміни концентрації досліджуваних показників не залежали від прийняття препарату і не мали закономірного характеру. Рівень фосфатів у крові II-ї та III-ї груп обстежених жінок рівномірно зростав (мал. 3), проте певної закономірності в достовірності різниці їх значень відносно початкового рівня не встановлено. На відміну від них, у жінок IV-ї групи виявлено вірогідне збільшення концентрації неорганічних фосфатів у

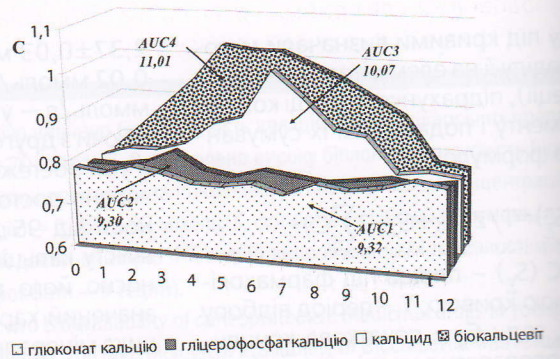
Мал. 3. Динаміка концентрації неорганічних фосфатів у крові після приймання per os добової дози карієспрофілактичних препаратів
Примітка. С – концентрація препарату, ммоль/л; t – період відбору проби, год.

Мал. 4. Біологічна активність неорганічних фосфатів у крові після приймання per os добової дози карієспрофілактичних препаратів, ммоль*год*л⁻¹
Примітка. С – концентрація препарату, ммоль/л; t – період відбору проби, год.
AUC – площа під кривою, ммоль*год*л⁻¹.

Мал. 5. Динаміка концентрації магнію у крові після приймання per os добової дози карієспрофілактичних препаратів
Примітка. С – концентрація препарату, ммоль/л; t – період відбору проби, год.

Мал. 6. Біологічна активність магнію у крові після приймання per os добової дози карієспрофілактичних препаратів
Примітка. С – концентрація препарату, ммоль/л; t – період відбору проби, год.
AUC – площа під кривою, ммоль*год*л⁻¹.

крові з 3-ї до 7-ї години випробування, відносно вихідного рівня (достовірність різниці 99-99,9 %). У вказані години дослідження різниця показників між IV і I групами обстежених жінок також мала високу ступінь достовірності ($p < 0,001$), в інших дослідженнях була недостовірною майже в усіх порівняннях. Концентрація фосфатів свого піку набула зі значеннями $1,49 \pm 0,02$ ммоль/л у I-й групі, $1,55 \pm 0,03$ ммоль/л у II-й, $1,54 \pm 0,03$ ммоль/л у III-й, $1,60 \pm 0,02$ ммоль/л у IV-й групі.

Час досягнення максимальної концентрації фосфатів у II-й та III-й групах обстежених жінок набув на 5 години випробування, у IV-й групі – на 4 години дослідження. Надалі у II-й, III-й та IV-й групах результати відзначеного показника знижувались і вихідного рівня набули через 9 годин ($1,46 \pm 0,03$ ммоль/л) у II-й групі, через 10 годин ($1,46 \pm 0,03$ ммоль/л) у III-й групі та через 11 годин дослідження ($1,46 \pm 0,03$ ммоль/л) у IV-й групі жінок. Найбільш тривалу циркуляцію фосфатів встановлено у IV групі обстежених. Площа під фармакокінетичною кривою 1 (мал. 4) достовірно

менша площі під кривими 2, 3, 4 і становила $AUC1 - 17,49 \pm 0,15$ (проти $AUC2 - 17,97 \pm 0,17$, $AUC3 - 17,98 \pm 0,16$ $p < 0,05$, $AUC4 - 18,45 \pm 0,18$ ммоль*год*л⁻¹ $p < 0,001$). Площі під кривими 2, 3 однакові за величиною і достовірно ($p < 0,001$) менші, ніж площа під кривою 4. Достовірне збільшення площі під кривою 4 є підтвердженням тривалого (продовженого) часу дії препарату Біокальцевіт і високої біологічної доступності.

При дослідженні концентрації магнію (мал. 5) у сироватці крові I-ї і II-ї груп обстежених жінок достовірних змін, відносно вихідного рівня, пов'язаних з прийманням карієспрофілактичних препаратів, не виявлено ($p > 0,05$). Середньостатистичні значення досліджуваного показника коливались у незначних межах: від $0,75 \pm 0,03$ до $0,80 \pm 0,03$ ммоль/л у I групі обстежених жінок і від $0,76 \pm 0,02$ до $0,81 \pm 0,02$ ммоль/л – у II.

Більш виражені зміни цього показника встановлено у жінок, які приймали препарат Кальцид. При цьому істотне збільшення рівня магнію у сироватці крові виявлено на 4-й годині дослідження і з високим ступенем досто-

вірності (від 95 до 99,9 %) зберігалося включно до 9-ї години клінічного випробування. У ці ж періоди дослідження була і висока ймовірність розбіжностей показників відносно аналогічних I і II груп обстежених жінок (99-99,9 %).

При аналізі рівня магнію у крові жінки, які отримали як протикаріозний препарат Біокальцевіт, виявлено найбільший приріст показника, який становив $0,27$ ммоль/л. Причому, починаючи з 2-ї години дослідження до 10-ї години, різниця величин концентрації магнію в крові обстежених жінок порівняно з вихідним рівнем статистично достовірності ($p < 0,001$). Аналогічна достовірність у вказані терміни дослідження виявлено при порівнянні цього показника з аналогічними у жінок I, II і III груп (від 95 до 99,9 %).

Максимальний рівень магнію в III групі становив $0,99 \pm 0,03$ ммоль/л, у IV-й групі – $1,03 \pm 0,03$ ммоль/л. Час досягнення максимальної концентрації магнію у III-й групі обстежених жінок встановлено на 6-й годині дослідження, в IV-й групі – на 4-й годині. Це, ймовірно, є результатом швидкого всмоктування макроелементу

прийманні препарату Біокальцевіт. Максимального рівня концентрація магнію була в III-й групі через 10 годин після прийняття, в IV-й – через 11 годин після прийняття. Під час фармакокінетичної кривої 3 (мал. 6) склала $10,07 \pm 0,17$ нмоль*год*л⁻¹, під кривою 4 – $11,01 \pm 0,07$ нмоль*год*л⁻¹ (достовірність різниці значень – 99,9 %). Крім того, у крові жінок, які приймали Біокальцевіт, вміст кальцію, фосфору та магнію значно вищий відносно відповідних показників після прийняття глюконату кальцію, гліцерофосфату кальцію і Кальциду. Надходження лікарської речовини у велике кровообіг після прийняття Біокальцевіту полягає у вивільненні

активної речовини із лікарської форми в розчин і проходженні розчиненого лікарського препарату через біологічні мембрани і печінку [3]. Процес вивільнення лікарської речовини є фактором, який лімітує швидкість всмоктування у тих випадках, коли препарат призначають у твердій лікарській формі. Глюконат кальцію, гліцерофосфат кальцію та Кальцид є таблетованими лікарськими формами, тому вивільнення кальцію із таблетки включає як процес розпаду, так і процес розчинення. На відміну від них, порошкова лікарська форма Біокальцевіту викликає процес розпаду препарату і, можливо, сприяє швидшому всмоктуванню кальцію, фосфатів і магнію у кров. Крім того, процесу всмоктуван-

ня активних компонентів препарату сприяє наявність у його складі вітамінів С, D3 і лимонної кислоти [4].

Висновки

Вивчення біодоступності карієспрофілактичних препаратів на моделі *in vivo* виявило найвищу максимальну концентрацію кальцію, фосфатів, магнію у крові, часу її досягнення і тривалості циркуляції при одноразовому прийомі Біокальцевіту. Тому перспективним є застосування кальційвмісного препарату Біокальцевіт для профілактики карієсу зубів, враховуючи його активне всмоктування та високу біологічну доступність, що встановлено під час клінічного випробування.

Література

1. Исследования аналитические исследования биодоступности и биоэквивалентности лекарственных средств. Рекомендации / В. Т. Чумак, Н. П. Антонович, В. В. Лыбина, В. П. Антонович // Вісник фармації та фармації та Нормативний бюлетень «Вісник фармакології та фармації». — 2006. — № 2. — С. 52-64.

2. Investigation of Bioavailability and Bioequivalence. The rules governing medicinal products in the European Community. — 1992. — Vol. III. — P. 149-168.
3. Ковтун Л. И. Клинические испытания биодоступности и биоэквивалентности лекарственных средств / Л. И. Ковтун // Вісник фармакології та фармації та Нормативний бюлетень

журналу «Вісник фармакології та фармації». — 2006. — № 8. — С. 23-29.

4. Білищук М. В. Експериментальне дослідження виявлення карієспрофілактичної дії та впливу на мінеральний обмін різних кальційвмісних препаратів / М. В. Білищук // Вісник стоматології. — 2005. — № 2. — С. 2-5.